

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
20 ЛИСТОПАДА 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 7 від 19.11.2020 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 20 листопада 2020 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 125 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної
педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

Буйницька М.М. ЗДАТНІСТЬ ДО САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ВАЖЛИВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	36
Буркова М.В. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТАРШОКЛАСНИКІВ – ВИХОВАНЦІВ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ.....	38
Ван Юйхун СОЦІАЛЬНА РОЛЬ МУЗИКИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19.....	43
Владимиров Д.І. ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ ЗАСОБАМИ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	44
Галас Т.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	47
Герасименко А.Ю. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО КОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	50
Гольфельд Т.Г. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ У ЦЕНТРАХ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ.....	54
Дерев'янюк Г.О. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	57
Довбня О.В. ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	61
Комишан Т.О. КОМПЛЕКС ЗАСОБІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗДО.....	64
Куряча С.В. ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	67
Літвиненко Ю.С. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	73
Ліщина Ю.А. ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	78
Павлюченко С.Ю. АНАЛІЗ ДОСВІДУ ПРОФІЛАКТИКИ ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН ПІДЛІТКАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	81

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Василенко О.М.

Анотація. У статті доведено важливість включення в підготовку майбутніх соціальних педагогів технології адаптації дітей з особливими потребами до інклюзивного освітнього середовища. Охарактеризовано мету, завдання, принципи (гуманізму, цілеспрямованості, опори на можливості першокласника, індивідуального та диференційованого підходу, системності) реалізації технології адаптації дітей з особливими потребами до інклюзивного освітнього середовища. Наведено форми соціальної роботи з адаптації за кожним етапом (діагностичного, діяльнісного, підсумкового) технології.

Ключові слова: підготовка, соціальний педагог, адаптація, дитина з особливими потребами, інклюзія, освітнє середовище.

Galas T.V. Preparation of Future Social Pedagogues for the Implementation of Technology of Adaptation of Children with Special Needs to Inclusive Environments

Abstract. The article proves the importance of including in the training of future social educators the technology of adaptation of children with special needs to an inclusive educational environment. The purpose, tasks, principles (humanism, purposefulness, reliance on the possibilities of the first-grader, individual and differentiated approach, systematization) of the technology of adaptation of children with special needs to the inclusive educational environment are characterized. Forms of social work on adaptation at each stage (diagnostic, activity, final) of technology are given.

Keywords: training, social pedagogue, adaptation, child with special needs, inclusion, educational environment.

Постановка проблеми. Сьогодні в заклади освіти України активно вводиться інклюзія як комфортний базис для спільного існування дітей з інвалідністю на рівні з іншими учнями. Це дозволяє змінювати в суспільстві стереотипне уявлення про ставлення до людей, і дітей, з інвалідністю. І подолання бар'єрів в інклюзивному освітньому середовищі потребує підготовки майбутніх соціальних працівників, який зобов'язаний володіти знаннями та навичками застосовувати технології соціальної роботи в інклюзивному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичними питаннями, які розкривають соціально-педагогічні закономірності формування особистості дитини з особливими потребами займалися: І. Зверева, А. Капська, В. Ляшенко, О. Расказова, В. Тесленко, С. Харченко. Вивчення проблем соціальної адаптації дітей з особливими потребами як важливої складової соціальної роботи знайшли своє відображення в роботах Н. Грабовенко, І. Іванової, А. Капської, Р. Кравченко, Т. Соловйової, Ю. Чернецької.

Важливе значення для нашого дослідження мали розвідки, присвячені підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи в інклюзивному середовищі: М. Бевзюк, І. Демченко, А. Колупаєвої, С. Литовченко, І. Малишевської, О. Мартинчук, Ю. Найди, О. Расказової.

Розробкою технологічних аспектів адаптації дітей з особливими потребами до інклюзивного освітнього середовища займалися: Г. Безюлева, О. Волошина, О. Грива, В. Нечерда, А. Скок, Н. Уфімцева. Щодо проблеми дослідження цілеспрямованої підготовка

майбутніх соціальних педагогів до реалізації технології адаптації дітей з особливими потребами до інклюзивного освітнього середовища на сьогодні практично не досліджена.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз праць В. Бондаря, І. Беха, О. Витвар, Д. Зайцева, В. Золотоверх доводить необхідність розробки і впровадження інноваційних програм, технологій, орієнтованих на вдосконалення процесу адаптації дітей з особливими потребами, особливо першокласників, до інклюзивного освітнього середовища.

В енциклопедії для фахівців соціальної сфери під професійною підготовкою соціальних працівників розуміють процес і результат оволодіння цінностями соціальної та соціально-педагогічної діяльності, професійно-необхідними знаннями, вміннями і навичками, формування професійно-важливих особистісних якостей, які є основою готовності до професійної соціальної та соціально-педагогічної діяльності.

Отже, підготовка майбутніх соціальних педагогів передбачає відмінне володіння інструментарієм, прийомами та ефективними технологіями здійснення функціональних обов'язків, до яких відноситься і технологія адаптації дітей з особливими потребами до інклюзивного освітнього середовища.

Є. Холостова підкреслює, що соціальні педагоги повинні опанувати за рівнем кваліфікації суб'єкта такі соціально-педагогічні технології: прості; складні, які вимагають професійної кваліфікації фахівця певної галузі; комплексні, що потребують кваліфікації фахівців різних галузей.

Однак, аналіз існуючої практики підготовки майбутніх соціальних педагогів професійного самовизначення старшокласників у загальноосвітніх навчальних закладах показує, що соціально педагогічні технології з цієї проблематикою потребують постійного вдосконалення відповідно до сучасних інтерактивних форм і методам інклюзивного освітнього середовища.

Мета статті. На основі аналізу наукової літератури розглянути суть підготовки підготовка майбутніх соціальних педагогів до реалізації технології, розробити технологію адаптації дітей з особливими потребами до інклюзивного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу робіт О. Василенко, В. Костіної, О. Єсіної, О. Рассказової, Ю. Чернецької було спроектовано та впроваджено технологію соціально-педагогічної діяльності з адаптації дітей з особливими потребами до інклюзивного освітнього середовища [1, 3, 4]. Метою технології є забезпечення соціально педагогічної адаптації першокласників з особливими потребами до інклюзивного середовища закладу загальної освіти.

Мета реалізується через завдання: діагностика рівня адаптованості першокласників з особливими потребами до середовища; виявлення проблем адаптації першокласників з особливими потребами у взаємодії з однолітками, викладачами; впровадження комплексу заходів щодо створення комфортних умов навчання та виховання, за яких проходить позитивна адаптація першокласників з особливими потребами до умов школи.

Наведемо методи і форми етапів реалізації технології: Перший етап - діагностичний (опитувальник особистісної адаптованості школярів (А. Фурмана); тестування на виявлення рівню інтелектуального розвитку; методика визначення рівня самооцінки «Сходінки»; методика «Діаграма добре – погане»).

Другий етап – діяльнісний. Перший під етап реалізація вправ на: взаємодію в класі («Встаньте ті, хто», «Колір настрою», «Віртуальні екскурсії в дитинство»); на формування творчої взаємодії (малювання спільного плакату «Мій клас – моя родина», ліплення «З ким, або з чим я себе асоціюю», театральна вистава «Цветик – семицветик», конкурс проектів «Мої захоплення», творчі колективні справи), розвиток розумових здібностей, уваги (ігри «П'ятнашки», «Побудуй будинок», «Відгадай мелодію»); на зняття агресії (виконати фізичних вправ, танцювальні рухи, гра у «Клякси», «Створи паперове місто щастя»), на розвиток ручної і дрібної моторики (настільні ігри «Складення мозаїки», «Малюнок сім'ї», конкурс на асфальті «Я малюю дружбу», ігри з гудзиками); на створення позитивних

відносин (ігри «Подаруй посмішку», «Компліменти», «Добрі слова», перегляд відеороликів, розроблення буклетів для батьків, тренінгові заняття «Мій друг», «Колективні справи»).

Третій етап – контрольний. Повторне діагностування, аналіз динаміки змін, корекція основного етапу технології.

Реалізації розробленої технології адаптації дітей з особливими потребами до інклюзивного освітнього середовища сприятимуть такі принципи соціально-педагогічної діяльності: принцип гуманізму (який визначає людину найвищою цінністю, здійснення соціально-педагогічної діяльності на засадах емпатії, доброчинності, толерантності); принцип цілеспрямованості (цілеспрямоване досягнення мети через взаємодію, вчинки, дружні стосунки, повагу один до одного); принцип опори на можливості першокласника (активна роль дитини у вирішенні власних проблем); принцип індивідуального та диференційованого підходу до першокласника (вивчення всіх особливостей дитини, виявлення бар'єрів в взаємодії з однокласниками, вчителями); принцип системності (система форм, засобів і прийомів вирішення дезадаптаційних проблем).

Висновки. Таким чином, підготовка майбутніх соціальних педагогів передбачає відмінне володіння інструментарієм, прийомами та ефективними технологіями здійснення функціональних обов'язків, до яких відноситься і технологія адаптації дітей з особливими потребами до інклюзивного освітнього середовища. Розроблена технологія адаптації дітей з особливими потребами до інклюзивного освітнього середовища являє собою сукупність певних етапів (діагностичного, діяльнісного, підсумкового) та відповідним цим етапам засобів, які дозволяють досягти визначеної мети, і забезпечується принципами соціально-педагогічної діяльності (гуманізму, цілеспрямованості, опори на можливості першокласника, ндивідуального та диференційованого підходу, системності).

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку можуть бути розробка, обґрунтування та експериментальна перевірка комплексу засобів підготовка майбутніх соціальних педагогів до реалізації технології адаптації дітей з особливими потребами до інклюзивного освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Василенко О. М. Формування толерантного ставлення до дітей у фаховій підготовці соціальних працівників. *Адаптивне управління: теорія і практика. Педагогіка* т 2., № 11, 2019. Retrieved із <https://amtp.org.ua/index.php/journal/issue/view/14>
2. Васильєва М.П., Романова І.А. Використання сучасних дидактичних методів у підготовці майбутніх соціальних працівників. *Інноваційна педагогіка*. 2019. №13. Т.2. С.187-190.
3. Єсіна Н. О. Поняття та сутність соціальної інклюзії у соціальній роботі. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки: збірник наукових праць / ХНПУ імені Г.С. Сковороди*. Харків, 2019. Вип. 17(1). С. 233-241.
4. Костіна В.В. Особливості професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників до профілактики дезадаптації учнів *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. Вип. 53 (106)*. Запоріжжя : КПУ, 2017. С.239-246.